

II

(Informācija)

EIROPAS SAVIENĪBAS IESTĀŽU UN STRUKTŪRU SNIEGTI PAZIŅOJUMI

EIROPAS KOMISIJA

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

par operatīvajām vadlīnijām, lai īstenotu Padomes Īstenošanas lēmumu 2022/382, ar ko Direktīvas 2001/55/EK 5. panta nozīmē konstatē no Ukrainas pārvietoto personu masveida pieplūduma esamību un nosaka pagaidu aizsardzības ieviešanu

(2022/C 126 I/01)

Padome 2022. gada 4. martā pieņēma Īstenošanas lēmumu (ES) 2022/382, ar ko Direktīvas 2001/55/EK 5. panta nozīmē konstatē no Ukrainas pārvietoto personu masveida pieplūduma esamību un nosaka pagaidu aizsardzības ieviešanu (Padomes lēmums) ⁽¹⁾. Tas stājas spēkā tajā pašā dienā.

Pamatojoties uz dalībvalstu nesenu uzdotajiem jautājumiem par Padomes lēmuma un Direktīvas 2001/55/EK (Pagaidu aizsardzības direktīvas) īstenošanu, Komisija ir apzinājusi vairākus jautājumus, par kuriem tā uzskata, ka ir lietderīgi sniegt norādījumus dalībvalstīm. Šie jautājumi, piemēram, darbības joma (personas, uz kurām attiecas / kuras nav ietvertas Padomes lēmumā, ģimenes locekļi) un veids, kā rīkoties ar bērniem, tostarp nepavadītiem nepilngadīgajiem, ir ietverti pievienotajās vadlīnijās. Vadlīnijās ir ietverts arī jautājums par tiesībām brīvi pārvietoties starp dalībvalstīm, reģistrāciju un informācijas sniegšanu.

Šī situācija ir ļoti liels izaicinājums dalībvalstīm. Problēma ir ļoti apjomīga – jau ir ieradušies gandrīz 3 miljoni personu. Situācija mainās katru dienu. Šiem norādījumiem ir jāspēj iet kopsolī ar notikumu attīstību, un tāpēc tie būs jāatjaunina, ņemot vērā pieredzi, ko nepārtraukti gūst dalībvalstis.

Tādēļ vadlīnijas ir paredzētas kā dinamisks dokuments, un tās būs regulāri jāatjaunina, pamatojoties uz jauniem dalībvalstu jautājumiem, lai pienācīgi ņemtu vērā situāciju uz vietas un dalībvalstu mainīgās vajadzības. Šīm vadlīnijām var sekot konkrētāki ieteikumi par konkrētiem tematiem. Komisija arī plāno regulāri atjaunināt īpašo tīmekļa vietni ar informāciju cilvēkiem, kuri bēg no kara Ukrainā, sniedzot jebkādu papildu norādījumus, kas varētu būt nepieciešami dalībvalstīm. Tāpat Komisija plāno reizi mēnesī tikties ar dalībvalstīm, lai apspriestu jautājumus, kas saistīti ar Padomes lēmuma un Direktīvas 2001/55/EK interpretāciju.

Komisija ir izveidojusi “**Solidaritātes platformu**”, lai koordinētu operatīvo reakciju starp dalībvalstīm saskaņā ar Padomes lēmuma 3. panta 2. punktu. Tā strādās kopā ar Padomes lēmuma 3. panta 1. punktā minēto ES migrācijas sagatavotības un pārvaldības mehānisma tīklu (tīkls), ņemot vērā minētajā tīklā saņemto informāciju par situāciju. Solidaritātes platforma apkopos informāciju un izskatīs dalībvalstīs apzinātās vajadzības, kā arī koordinēs turpmākus operatīvos pasākumus, reaģējot uz šīm vajadzībām.

⁽¹⁾ OV L 71, 4.3.2022., 1. lpp.

Solidaritātes platforma veicinās attiecīgo ES instrumentu mobilizāciju, saskaņos solidaritātes piedāvājumus ar apzinātajām vajadzībām un vispārējā līmenī koordinēs personu pārsūtīšanu starp dalībvalstīm un attiecīgā gadījumā trešām valstīm, sadarbojoties ar ES aģentūrām un citiem attiecīgiem dalībniekiem.

Dalībvalstis iecēla divas personas, vienu, kura būs valsts kontaktpersona ar lēmumu pieņemšanas pilnvarām, bet otra strādās operatīvā līmenī. Visa ar Solidaritātes platformu saistītā informācija, kā arī visi citi jautājumi, kas saistīti ar Padomes lēmuma par šīm vadlīnijām īstenošanu, būtu jānosūta uz īpašo funkcionālo pastkastī, kā tas jau ir paziņots dalībvalstīm.

Komisija 2020. gadā pieņēma ieteikumu **ES migrācijas sagatavotības un krīzes plānam**, kas ir pakta priekšlikumu neatņemama sastāvdaļa. Tā mērķis ir izveidot darbības satvaru, lai uzraudzītu un prognozētu migrācijas plūsmas un migrācijas situācijas, stiprinātu noturību un organizētu koordinētu reakciju atbilstoši situācijai saistībā ar migrācijas krīzi.

Kopš 2022. gada janvāra sākuma Komisija ir ļoti cieši sadarbojusies ar Eiropas Ārējās darbības dienestu, attiecīgajām ES aģentūrām un dalībvalstīm, izmantojot migrācijas sagatavotības un krīzes plāna tīklu, lai sniegtu pārskatu par sagatavotības stāvokli iespējamās krīzes gadījumā. Kopš kara sākuma Ukrainā tīkla dalībnieki tiek divreiz nedēļā un pastāvīgi informē par kopīgiem ikdienas situācijas apzināšanās ziņojumiem, lai nodrošinātu koordinētu ārkārtas reakciju uz migrācijas problēmām, ko izraisījuši šādi notikumi.

Šis darbs ir pilnībā saskaņots ar integrēto krīzes situāciju politiskās reaģēšanas mehānismu (IPCR), un plāna ziņojums ir iekļauts iknedēļas Integrētajā situācijas apzināšanas ziņojumā (ISAA).

Tīkla dalībnieki turpinās apmainīties ar informāciju par situāciju un konsolidēt visu attiecīgo informāciju par migrācijas pārvaldību saistībā ar Krievijas iebrukumu Ukrainā, tostarp par Direktīvas 2001/55/EK īstenošanu.

Šo **vadlīniju** mērķis ir palīdzēt dalībvalstīm piemērot Padomes lēmumu un Direktīvu 2001/55/EK ⁽²⁾ (Pagaidu aizsardzības direktīva), kā arī citus piemērojamos ES tiesību aktus. Tās papildina Komisijas 2022. gada 2. marta paziņojumu, kurā sniegta operatīvās vadlīnijas ārējo robežu pārvaldībai ar mērķi atvieglināt robežšķērsošanu pie ES un Ukrainas robežām ⁽³⁾.

1. PERSONAS, KURĀM PIEMĒROJAMA PAGaidu AIZSARDZĪBA

Personas, kurām ir tiesības uz pagaidu aizsardzību vai pienācīgu aizsardzību saskaņā ar valsts tiesību aktiem atbilstīgi Padomes Īstenošanas lēmumam (ES) 2022/382 ("Padomes lēmums")

Padomes lēmuma 2. panta 1. un 2. punktā ir noteiktas konkrētas personu grupas, kurām ir piemērojama pagaidu aizsardzība vai pienācīga aizsardzība saskaņā ar valsts tiesību aktiem.

Saskaņā ar Padomes lēmuma 2. panta 1. punktu Direktīvā 2001/55/EK paredzēto pagaidu aizsardzību piemēro:

- (1) **Ukrainas valstspiederīgajiem**, kas uzturas Ukrainā un ir pārvietoti **2022. gada 24. februārī vai vēlāk, un viņu ģimenes locekļiem**;
- (2) bezvalstniekiem un trešo valstu, izņemot Ukrainu, valstspiederīgajiem, kuri Ukrainā pirms 2022. gada 24. februāra **ir saņēmuši starptautisko aizsardzību vai līdzvērtīgu** valsts aizsardzību un kuri ir pārvietoti no Ukrainas 2022. gada 24. februārī vai vēlāk, **un viņu ģimenes locekļiem**.

Saskaņā ar padomes lēmuma 2. panta 2. punktu Direktīvā 2001/55/EK paredzēto pagaidu aizsardzību vai pienācīgu aizsardzību saskaņā ar dalībvalstu tiesību aktiem piemēro bezvalstniekiem un trešo valstu, izņemot Ukrainu, valstspiederīgajiem, kuri var pierādīt, ka pirms 2022. gada 24. februāra tie likumīgi uzturējās Ukrainā, pamatojoties uz **derīgu pastāvīgās uzturēšanās atļauju**, kas izsniegta saskaņā ar Ukrainas tiesību aktiem, un kuri **nevar drošos un ilglaičīgos apstākļos atgriezties savā [izcelsmes] valstī** vai [savas izcelsmes valsts] reģionā.

⁽²⁾ Padomes Direktīva 2001/55/EK (2001. gada 20. jūlijs) par obligātajiem standartiem, lai pārvietoto personu masveida pieplūduma gadījumā sniegtu tām pagaidu aizsardzību, un par pasākumiem, lai līdzsvarotu dalībvalstu pūliņus, uzņemot šādas personas un uzņemoties ar to saistītās sekas (OV L 212, 7.8.2001., 12. lpp.).

⁽³⁾ OV C 104I, 4.3.2022., 1.. lpp.

Ko nozīmē “pienācīga aizsardzība” saskaņā ar valsts tiesību aktiem, kā paredzēts Padomes lēmuma 2. panta 2. punktā?

“Pienācīga aizsardzība” saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir minēta Padomes lēmuma 2. panta 2. punktā kā pagaidu aizsardzības iespējama alternatīva, ko piedāvā dalībvalstis, un tādēļ tai nav jārada tādas pašas priekšrocības kā tās, kas saistītas ar Direktīvā 2001/55/EK paredzēto pagaidu aizsardzību. Tomēr, īstenojot Padomes lēmumu, dalībvalstīm ir jāievēro Eiropas Savienības Pamattiesību harta un Direktīvas 2001/55/EK gars. Visiem ir jānodrošina cilvēka cieņas ievērošana un līdz ar to cilvēka cienīgs dzīves līmenis (piemēram, uzturēšanās tiesības, piekļuve iztikas līdzekļiem un izmitināšana, neatliekamā medicīniskā aprūpe un pienācīga nepilngadīgo aprūpe).

Ko nozīmē “līdzvērtīga valsts aizsardzība” saskaņā ar Padomes lēmuma 2. panta 1. punkta b) apakšpunktu?

Komisija uzskata, ka “līdzvērtīga valsts aizsardzība” Ukrainā ir alternatīva starptautiskajai aizsardzībai un aptver citus aizsardzības veidus, ko piešķir Ukrainas iestādes, piemēram, pagaidu aizsardzību vai humāno aizsardzību. Komisija pašlaik vāc informāciju no Ukrainas iestādēm par aizsardzības veidiem saskaņā ar Ukrainas tiesību aktiem un dokumentiem, ko Ukrainas iestādes izdevušas personām, kuras ir šāda veida aizsardzības saņēmēji. No saņemtās sākotnējās informācijas izriet, ka Ukrainas izdotie dokumenti ir šādi: “ceļošanas dokuments personām, kurām piešķirta papildu aizsardzība”, “bezvalstnieka ceļošanas dokuments” un “sertifikāts personām, kurām piešķirta papildu aizsardzība”.

Pierādījums par tiesībām uz pagaidu aizsardzību, kā paredzēts Direktīvā 2001/55/EK, vai uz pienācīgu aizsardzību saskaņā ar valsts tiesību aktiem

Ar Padomes lēmumu ir ieviesta tūlītēja pagaidu aizsardzība 2. panta 1. un 2. punktā norādītajām personu kategorijām. Saskaņā ar valsts tiesību aktiem pagaidu aizsardzības vai pienācīgas aizsardzības piemērošanas process nav paredzēts. Tāpēc attiecīgajai personai, ierodoties iestādēs, lai izmantotu tiesības, kas saistītas ar pagaidu aizsardzību vai pienācīgu aizsardzību, būtu jāpierāda tikai tās valstspiederība, starptautiskās aizsardzības statuss vai līdzvērtīgs aizsardzības statuss, uzturēšanās Ukrainā vai attiecīgā gadījumā ģimenes saites. Tiesības uz pagaidu aizsardzību ir tūlītējas. Tomēr, lai nodrošinātu, ka attiecīgajai personai tiek piemērotas atbilstīgas administratīvās un reģistrācijas procedūras, dalībvalsts var lemt par konkrētu prasību izpildi, piemēram, par reģistrācijas veidlapu un pierādījumu iesniegšanu, kā paredzēts Padomes lēmumā.

Viens no pagaidu aizsardzības mērķiem ir nodrošināt ātru procesu, līdz minimumam samazinot formalitātes. Kā minēts Padomes lēmuma 12. apsvērumā, personām, kuras vēlas saņemt aizsardzību, būtu jāspēj pierādīt, ka tām ir tiesības uz pagaidu aizsardzību vai pienācīgu aizsardzību saskaņā ar valsts tiesību aktiem, uzrādot attiecīgos dokumentus attiecīgās dalībvalsts kompetentajām iestādēm.

Tas varētu ietvert apliecinātos dokumentus, kas var palīdzēt:

- noteikt identitāti un uzturēšanos;
- apliecināt ģimenes saites vai ģimenes vienotību ar tuviem radniekiem, kā arī apgādājamību.

Ja uzrādīto dokumentu derīguma termiņš ir beidzies, dalībvalstis tiek mudinātas tos uzskatīt par attiecīgās personas identitātes vai uzturēšanās statusa pierādījumu.

Ja dalībvalstīm ir šaubas par dokumentu autentiskumu vai personas rīcībā nav iepriekš minēto dokumentu, var sazināties ar Ukrainas iestādēm dalībvalstīs, lai saņemtu atbalstu vai apliecinātu, ja iespējams, personas Ukrainas valstspiederību vai uzturēšanās statusu Ukrainā.

Ja persona nespēj uzrādīt attiecīgos dokumentus un dalībvalstis nevar ātri citādi noteikt, vai attiecīgajai personai ir tiesības uz pagaidu aizsardzību vai pienācīgu aizsardzību saskaņā ar valsts tiesību aktiem, Komisija ierosina personu novirzīt uz patvēruma procedūru. Tāpat arī personas, kas apgalvo, ka nevar droši atgriezties savā izcelsmes valstī/reģionā, bet process, lai noteiktu tiesības uz pagaidu aizsardzību vai pienācīgu aizsardzību saskaņā ar valsts tiesību aktiem kļūst pārāk sarežģīts, jebkurā gadījumā būtu jānovirza uz patvēruma procedūru.

Indikatīvs to dokumentu saraksts, kas apliecina Ukrainas valstspiederību, pat ja to derīguma termiņš ir beidzies:

- jebkāda veida pases (valsts pases, diplomātiskās pases, dienesta pases, grupas pases un aizvietotājpases, tostarp bērnu pases),

- valsts izdotas personas apliecības (tostarp pagaidu apliecības),
- militārā dienesta grāmatiņas un militārā dienesta apliecības,
- jūrnieka grāmatiņas, kapteiņa dienesta apliecības un jūrnieka pases,
- pilsonības apliecības un
- citi oficiāli dokumenti, kuros minēta vai norādīta pilsonība.

Ko Padomes lēmuma 2. panta 2. punktā un 3. punktā nozīmē “nevar drošos un ilglaicīgos apstākļos atgriezties savā izcelsmes valstī vai reģionā”?

Padomes lēmuma 2. panta 2. punkts paredz dalībvalstīm pienākumu piemērot vai nu minēto lēmumu, vai pienācīgu aizsardzību saskaņā ar saviem valsts tiesību aktiem attiecībā uz bezvalstniekiem un trešo valstu, izņemot Ukrainu, valstspiederīgajiem, kuri var pierādīt, ka pirms 2022. gada 24. februāra tie likumīgi uzturējās Ukrainā, pamatojoties uz derīgu pastāvīgās uzturēšanās atļauju, kas izsniegta saskaņā ar Ukrainas tiesību aktiem, un kuri nevar drošos un ilglaicīgos apstākļos atgriezties savā izcelsmes valstī vai reģionā. 2. panta 3. punktā noteikts, ka dalībvalstis minēto lēmumu var arī piemērot citām personām, tostarp bezvalstniekiem un trešo valstu, izņemot Ukrainu, valstspiederīgajiem, kuri likumīgi uzturējās Ukrainā un kuri nespēj drošos un ilglaicīgos apstākļos atgriezties savā izcelsmes valstī vai reģionā.

Direktīvā 2001/55/EK vai Padomes lēmumā nav definēta atgriešanās izcelsmes valstī vai reģionā drošos un ilglaicīgos apstākļos. Komisija uzskata, ka tas ir direktīvas *sui generis* jēdziens.

Atsauce uz nespēju drošos un ilglaicīgos apstākļos atgriezties izcelsmes valstī vai reģionā būtu jālasa, ņemot vērā Direktīvas 2001/55/EK 2. panta c) punktu, kurā īpaši minētas bruņotu konfliktu vai ilgstošas vardarbības situācijas un nopietns risks, ka izcelsmes valstī varētu notikt sistemātiski vai vispārēji cilvēktiesību pārkāpumi. Turklāt Direktīvas 2011/55/EK 6. panta 2. punktā ir noteikts, ka pagaidu aizsardzība izbeidzas tad, ja situācija pagaidu aizsardzības saņēmēju izcelsmes valstī ir tāda, lai tiem, kam piešķirta pagaidu aizsardzība, atļautu drošu un ilgstošu atgriešanos, pienācīgi ievērojot cilvēktiesības un pamatbrīvības, un dalībvalstu saistības attiecībā uz neatgriešanu (*).

Šajā sakarā nespēja “**atgriezties drošos apstākļos**” var izrietēt, piemēram, no acīmredzama riska attiecīgās personas drošībai, bruņota konflikta vai ilgstošas vardarbības situācijas, dokumentēta vajāšanas vai citādas necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās vai sodīšanas riska.

Lai atgriešanās būtu “**ilgstoša**”, attiecīgajai personai vajadzētu būt iespējai savā izcelsmes valstī vai reģionā izmantot aktīvas tiesības, kas šai personai dod iespēju apmierināt pamatvajadzības savā izcelsmes valstī/reģionā un iespēju reintegrēties sabiedrībā.

Nosakot, vai atgriešanās ir “drošos apstākļos un ilglaicīga”, dalībvalstīm būtu jāņem vērā vispārējā situācija izcelsmes valstī vai reģionā. Tomēr attiecīgajai personai būtu jāspēj pierādīt / sniegt pirmšķietamus pierādījumus individuālā līmenī par to, ka viņa nespēj drošos un ilglaicīgos apstākļos atgriezties savā izcelsmes valstī vai reģionā. Šajā sakarā dalībvalstīm būtu jāņem vērā, vai attiecīgajai personai joprojām ir nozīmīga saikne ar savu izcelsmes valsti, ņemot vērā, piemēram, laiku, ko tā uzturas Ukrainā, vai ģimeni izcelsmes valstī. Pienācīgi būtu jāņem vērā arī neaizsargātu personu un bērnu, īpaši nepavadītu nepilngadīgo un bāreņu, īpašās vajadzības, pamatojoties uz bērna interešu ievērošanas principu.

Ģimenes locekļi, kuriem ir tiesības uz pagaidu aizsardzību un citām ģimenes atkalapvienošanās iespējām

Padomes lēmums attiecas arī uz 2. panta 1. punkta a) un b) apakšpunktā minēto personu ģimenes locekļiem, ja viņu ģimenes jau uzturējās Ukrainā pirms 2022. gada 24. februāra, ņemot vērā to, cik svarīgi ir saglabāt ģimenes vienotību un izvairīties no atšķirīgiem statusiem starp vienas un tās pašas ģimenes locekļiem.

(*) Saskaņā ar Ženēvas konvenciju ir aizliegts atgriezt personu pie to teritoriju robežām, kurās tās dzīvoja vai brīvība būtu apdraudēta rases, reliģijas, valstspiederības, piederības noteiktai sociālai grupai vai politisko uzskatu dēļ. Turklāt saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 19. pantu, īstenojot ES tiesību aktus, nevienai personai nevar likt izbraukt un nevienai personai nevar izraidīt uz valsti vai izdot valstij, ja pastāv nopietns risks, ka tā tur varētu būt pakļauta nāves sodam, spīdzināšanai vai citādi necilvēcīgai vai pazemojošai attieksmei vai sodam.

Padomes lēmumā par ģimenes locekļiem uzskata šādas personu kategorijas:

- (a) tās personas, uz kuru attiecas pagaidu aizsardzība, laulātais vai neprecētais partneris, ar kuru viņai ir stabila attiecība, ja attiecīgajā dalībvalstī atbilstoši ar ārvalstniekiem saistītajiem valsts tiesību aktiem vai praksi neprecētus pārus pielīdzina precētiem pāriem; to varētu pierādīt ar attiecīgiem reģistrācijas dokumentiem un apliecībām vai ar jebkuru citu Ukrainas iestāžu izdotu dokumentu, vai pat ar apliecinājumiem, ko sniedz valsts pārstāvniecība attiecīgajā dalībvalstī;
- (b) minētās personas, uz kuru attiecas pagaidu aizsardzība, vai viņas laulātā nepilngadīgie, neprecējušie bērni, neatkarīgi no tā, vai viņi ir dzimuši laulībā vai ārļaulībā vai ir adoptēti; to varētu pierādīt ar dzimšanas apliecībām vai tamlīdzīgiem dokumentiem;
- (c) citi tuvi radnieki, kas dzīvojuši kopā kā ģimenes daļa laikā, kad notika pārvietoto personu masveida ierašanās apstākļi, un kuri pilnībā vai galvenokārt bija atkarīgi no iepriekš minētās personas, uz kuru attiecas pagaidu aizsardzība; to varētu pierādīt ar uzturēšanās dokumentiem, ģimenes stāvokļa grāmatu un pierādījumiem par attiecīgiem maksājumiem par aprūpi. Dalībvalstīm vajadzētu "izmantot savu rīcības brīvību vishumānākajā veidā" ^(*).

Daži Direktīvas 2001/55/EK noteikumi ir īpaši svarīgi ģimenes locekļiem — attiecībā uz viņiem piemēro Direktīvas 2001/55/EK 15. pantu par to ģimenes locekļu atkalapvienošanu, kuriem ir pagaidu aizsardzība dažādās dalībvalstīs (2. punkts), bērna interešu ņemšanu vērā (4. punkts), solidaritāti attiecībā uz pārsūtīšanu ģimenes atkalapvienošanās nolūkā (5. punkts), dokumentu izsniegšanu un atsaukšanu pēc atkalapvienošanās (6. punkts), sadarbību un informācijas apmaiņu (6. un 7. punkts).

Komisija uzsver, ka to bezvalstnieku un trešo valstu, izņemot Ukrainu, valstspiederīgo, kuri var pierādīt, ka pirms 2022. gada 24. februāra tie likumīgi uzturējās Ukrainā, pamatojoties uz **derīgu pastāvīgās uzturēšanās atļauju**, kas izsniegta saskaņā ar Ukrainas tiesību aktiem, un kuri nevar pie drošiem un ilgstošiem nosacījumiem atgriezties savā izcelsmes valstī vai reģionā, ģimenes locekļiem nav tiesību uz pagaidu aizsardzību vai pienācīgu aizsardzību saskaņā ar Padomes lēmumu. Lai gan Padomes lēmumā nav prasīts, lai 2. panta 2. punktā minēto personu ģimenes locekļi saņemtu Direktīvā 2001/55/EK paredzēto pagaidu aizsardzību vai pienācīgu aizsardzību saskaņā ar dalībvalstu tiesību aktiem, Komisija mudina dalībvalstis paplašināt pagaidu aizsardzības vai pienācīgas aizsardzības piemērošanu saskaņā ar valsts tiesību aktiem, attiecinot to arī uz minēto personu ģimenes locekļiem.

Turklāt gan personas, kurām ir tiesības uz pagaidu aizsardzību, gan personas, kurām to nav, varētu gūt labumu arī no:

- ģimenes atkalapvienošanās saskaņā ar Direktīvu 2003/86/EK, ja viņi ir tāda trešās valsts valstspiederīgā ģimenes locekļi, kas likumīgi uzturas dalībvalstī, un atbilst minētajā direktīvā izklāstītajiem nosacījumiem,
- Direktīvā 2004/38/EK paredzētajām tiesībām, ja viņi ir tāda Savienības valstspiederīgā ģimenes locekļi, kurš ir izmantojis savu pārvietošanās brīvību.

Direktīvā 2003/86/EK, Direktīvā 2004/38/EK vai attiecīgajos dalībvalstu tiesību aktos paredzēto tiesību iegūšanas rezultātā personas, kurām ir tiesības uz pagaidu aizsardzību, nevar tās zaudēt. Ja joprojām tiks ievēroti attiecīgie nosacījumi, šīs uzturēšanās tiesības tomēr ļautu minētajām personām turpināt likumīgi uzturēties attiecīgajā dalībvalstī pēc pagaidu aizsardzības beigām saskaņā ar Direktīvas 2001/55/EK 6. pantu.

Personas, kurām nav tiesību uz pagaidu aizsardzību vai pienācīgu valsts aizsardzību saskaņā ar Padomes lēmumu, un iespēja paplašināt pagaidu aizsardzību, attiecinot to uz minēto personu kategoriju (Pagaidu aizsardzības direktīvas 7. panta 1. punkts)

Šādām pārvietoto personu kategorijām principā nav tiesību uz pagaidu aizsardzību, kas paredzēta Direktīvā 2001/55/EK, vai uz pienācīgu aizsardzību saskaņā ar valsts tiesību aktiem:

^(*) Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par norādījumiem, kā piemērot Direktīvu 2003/86/EK par tiesībām uz ģimenes atkalapvienošanu, 2014. gada 3. aprīlis, COM(2014) 0210 final.

- (1) Ukrainas valstspiederīgie, kuri dzīvoja Ukrainā un kuri ir **pārvietoti no Ukrainas pirms 2022. gada 24. februāra vai kuri ir atradušies ārpus Ukrainas** pirms minētā datuma, piemēram, darba, mācību, brīvdienu vai ģimenes iemeslu vai medicīnisku apmeklējumu, vai citu iemeslu dēļ;
- (2) bezvalstnieki vai trešo valstu, izņemot Ukrainu, valstspiederīgie, kuri Ukrainā saņēma starptautiskās aizsardzības statusu vai līdzvērtīgu Ukrainas bēgļa aizsardzību pirms 2022. gada 24. februāra un kuri ir **pārvietoti no Ukrainas pirms 2022. gada 24. februāra vai kuri pirms minētā datuma ir atradušies ārpus Ukrainas**, piemēram, darba, mācību, brīvdienu vai ģimenes iemeslu vai medicīnisku apmeklējumu, vai citu iemeslu dēļ;
- (3) bezvalstnieki un trešo valstu, izņemot Ukrainu, valstspiederīgie, kuri var pierādīt, ka pirms 2022. gada 24. februāra tie likumīgi uzturējās Ukrainā, pamatojoties uz **derīgu pastāvīgās uzturēšanās atļauju**, kas izsniegta saskaņā ar Ukrainas tiesību aktiem, un **kuri varētu pie drošiem un ilgstošiem nosacījumiem atgriezties savā izcelsmes valstī vai reģionā**.

Turklāt arī šādām pārvietoto personu kategorijām nav tiesību uz pagaidu aizsardzību, kas paredzētas Direktīvā 2001/55/EK, vai uz pienācīgu aizsardzību saskaņā ar valsts tiesību aktiem:

- (4) bezvalstnieki un trešo valstu, izņemot Ukrainu, valstspiederīgie, kuri **īstermiņā likumīgi uzturējās Ukrainā pirms 2022. gada 24. februāra**, piemēram, studenti un darba ņēmēji, un **kuri nevar** drošos un ilglaicīgos apstākļos **atgriezties** savā izcelsmes valstī vai reģionā;
- (5) bezvalstnieki un trešo valstu, izņemot Ukrainu, valstspiederīgie, kuri **īstermiņā likumīgi uzturējās Ukrainā pirms 2022. gada 24. februāra**, piemēram, studenti un darba ņēmēji, un **kuri var** drošos un ilglaicīgos apstākļos **atgriezties** savā izcelsmes valstī vai reģionā.

Tomēr saskaņā ar Direktīvas 2001/55/EK 7. panta 1. punktu dalībvalstis var paplašināt direktīvā paredzēto pagaidu aizsardzību uz citām pārvietoto personu kategorijām papildus tām, kurām piemēro Padomes lēmumu, ja personas tiek pārvietotas to pašu iemeslu dēļ un no tās pašas izcelsmes valsts vai reģiona; tādā gadījumā dalībvalstis nekavējoties par to paziņo Padomei un Komisijai. Padomes lēmuma 2. panta 3. punktā ir īpaša atsauce uz citām personām, tostarp bezvalstniekiem un trešo valstu, izņemot Ukrainu, valstspiederīgajiem, kuri uzturējās Ukrainā un kuri nespēj drošos un ilglaicīgos apstākļos atgriezties savā izcelsmes valstī.

Atbilstoši Padomes lēmuma 14. apsvērumam **Komisija stingri aicina dalībvalstis apsvērt pagaidu aizsardzības paplašināšanu, jo īpaši attiecībā uz tām personām, kuras bēga no Ukrainas neilgi pirms 2022. gada 24. februāra (personas, kas uzskaitītas iepriekš 1. un 2. punktā)**, jo palielinājās saspīlējums, vai kuras tieši pirms minētā datuma atradās Savienības vai trešās valsts teritorijā (piemēram, brīvdienās vai darba vai ģimenes apstākļu dēļ) un kuri bruņotā konflikta dēļ nevar atgriezties Ukrainā.

Tas ir tādēļ, ka šīs personas jebkurā gadījumā pašreizējā situācijā nevarēs atgriezties Ukrainā kā savā izcelsmes valstī vai meklēt patvērumu. Alternatīva ir nodrošināt šādām personām tūlītēju piekļuvi patvēruma procedūrām un viņu lietām piešķirt prioritāti, jo šīm personām ir nepieciešama tūlītēja aizsardzība tāpat kā ukraiņiem, kas bēg, sākot no 24. februāra.

Piešķirot pagaidu aizsardzību šādām personām, labumu gūs arī dalībvalstis, ņemot vērā procedūras vienkāršumu un tādējādi vēl vairāk samazinot risku, ka patvēruma sistēma varētu tikt pārslogota.

Turklāt attiecībā uz bezvalstniekiem vai trešo valstu, kas nav Ukraina, valstspiederīgajiem, kuri var pierādīt, ka viņi **likumīgi uzturējušies Ukrainā pirms 2022. gada 24. februāra, pamatojoties uz derīgu pastāvīgās uzturēšanās atļauju (iepriekš 3. punktā norādītās personas)**, kas izdota saskaņā ar Ukrainas tiesību aktiem (kā minēts iepriekš sadaļā par drošiem un ilglaicīgiem apstākļiem), dalībvalstis varētu uzskatīt, ka šīm personām prima facie ir jāpildnāka saikne ar Ukrainu nekā ar izcelsmes valsti vai reģionu un tādējādi Ukraina ir viņu mājvieta. Tas vēl jo vairāk attiecas uz bezvalstniekiem, kuriem pēc definīcijas nav izcelsmes valsts, kurā atgriezties.

Jebkurā gadījumā, kā minēts 13. apsvērumā, personas, kurām saskaņā ar valsts tiesību aktiem nav tiesību uz pagaidu aizsardzību vai pienācīgu aizsardzību un kuras var drošos un ilglaicīgos apstākļos atgriezties savā izcelsmes valstī, būtu jāuzņem Savienībā, pat ja tās neatbilst visiem iecelšanas nosacījumiem, kas noteikti Šengenas Robežu kodeksā, lai nodrošinātu drošu pārvietošanos nolūkā atgriezties savā izcelsmes valstī vai reģionā. Komisija aicina dalībvalstis aktīvi sadarboties ar attiecīgajām trešām valstīm, lai nodrošinātu šo trešo valstu pilsoņu drošu repatriāciju. Tas neskar to personu tiesības piekļūt patvēruma procedūrai, uz kurām neattiecas Padomes lēmuma darbības joma.

Saskaņā ar Direktīvas 2001/55/EK 7. pantu dalībvalstīm būtu nekavējoties jāpaziņo Padomei un Komisijai, ja tās ir paplašinājušas pagaidu aizsardzību, pārsniedzot Padomes lēmumā noteikto. Komisija uzskata, ka dalībvalstīm būtu jāinformē Komisija, izmantojot THEMIS/Direktīvas, kas ir oficiālais kanāls transponēšanas un īstenošanas noteikumu paziņošanai.

Personas, kurām var liegt pagaidu aizsardzību (Pagaidu aizsardzības direktīvas 28. pants)

Dalībvalstīm ir atļauts liegt pārvietotai personai pagaidu aizsardzību, ja tām ir nopietni iemesli uzskatīt, ka persona ir izdarījusi noziegumu pret mieru, kara noziegumu vai noziegumu pret cilvēci, smagu nepolitiska rakstura noziegumu ārpus uzņemšanas dalībvalsts pirms viņa vai viņas atzīšanas par personu, kam ir pagaidu aizsardzība šajā dalībvalstī, vai ja persona ir atzīta par vainīgu darbībās, kas ir pretrunā Apvienoto Nāciju Organizācijas mērķiem un principiem.

Dalībvalstīm ir atļauts arī liegt pārvietotai personai pagaidu aizsardzību, ja ir pamatots iemesls minēto personu uzskatīt par bīstamu uzņēmējas dalībvalsts drošībai vai bīstamu uzņēmējas dalībvalsts sabiedrībai.

Komisija stingri iesaka dalībvalstīm pirms uzturēšanās atļaujas izsniegšanas personām, kurām ir piešķirta pagaidu aizsardzība vai pienācīga aizsardzība saskaņā ar valsts tiesību aktiem, iepazīties ar attiecīgajām starptautiskajām, ES un valstu datubāzēm, jo īpaši brīdinājumiem par personām, un dokumentiem Šengenas Informācijas sistēmā (SIS), lai tās varētu veikt nepieciešamo drošības pārbaudi (sīkāku informāciju sk. 4. iedaļā).

Bērni

Aplēses liecina, ka vairāk nekā puse no iedzīvotājiem, kuri kara dēļ kopš 2022. gada 24. februāra ir pametuši Ukrainu, ir bērni (personas, kas jaunākas par 18 gadiem) ⁽⁶⁾. Saskaņā ar 2017. gada Paziņojumu par bērnu migrantu aizsardzību ⁽⁷⁾ no Ukrainas ieceļojošo bērnu migrantu aizsardzība ir viena no galvenajām ES prioritātēm. Ukrainas krīzes kontekstā joprojām ir spēkā Komisijas ieteikumi stiprināt visu bērnu migrantu aizsardzību neatkarīgi no viņu statusa.

Lai visiem bērniem, kas bēg no Ukrainas konflikta, nodrošinātu bērna intereses un labklājību, ir jānodrošina šo bērnu pilnīga aizsardzība un ātra piekļuve viņu īpašajām tiesībām (izglītībai, veselības aprūpei, tostarp profilaktiskajai veselības aprūpei un garīgās veselības aprūpei, un psihosociālajai palīdzībai) un visiem nepieciešamajiem atbalsta pakalpojumiem ⁽⁸⁾. Bērnu viedoklis ir jāuzklausā un jāņem vērā atbilstoši vecumam un brieduma pakāpei. Būtu jānodrošina integrēta bērnu aizsardzība, kas ietver sadarbību un koordināciju ar attiecīgajām iestādēm.

Būtu pienācīgi jāņem vērā un jānovērš konkrēti šķēršļi (piemēram, valodas barjeras), ar kuriem bieži saskaras bērni migranti to piekļuvē pienācīgam mājoklim, kvalitatīvai izglītībai un citiem sociālajiem pakalpojumiem.

Dalībvalstis tiek mudinātas nodrošināt, ka visiem bērniem piemērotā, vecumam un kontekstam atbilstošā veidā tiek sniegta atbilstīga informācija par situāciju, viņu tiesībām, kā arī procedūrām un pakalpojumiem, kas pieejami viņu aizsardzībai. Dalībvalstis tiek arī mudinātas nodrošināt, ka personas, kas strādā ar bērniem no brīža, kad šie bērni ierodas pie ES robežām, ir pienācīgi apmācītas un ka vajadzības gadījumā tiek iesaistīti bērnu aizsardzības speciālisti.

Visiem lēmumiem vai darbībām, kas jāveic attiecībā uz bērniem, jābalstās uz bērna interešu principu kā galveno apsvērumu.

Nepavadītu bērnu un nošķirtu bērnu vai bērnu bāreņu situācija ir sīkāk aplūkota 5. iedaļā.

⁽⁶⁾ <https://www.unicef.org/press-releases/one-week-conflict-ukraine-half-million-children-become-refugees>, (publicēts 2022. gada 3. martā). Atjaunināta informācija par ieceļotājiem ES ir pieejama šeit: <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>.

⁽⁷⁾ COM(2017) 211 final, 2017. gada 12. aprīlī.

⁽⁸⁾ Saskaņā ar ANO Konvenciju par bērna tiesībām, ES stratēģiju par bērna tiesībām un attiecīgajiem ES *acquis*.

Izglītības pieejamība nepilngadīgajiem (Pagaidu aizsardzības direktīvas 14. panta 1. punkts)

Saskaņā ar Direktīvas 2001/55/EK 14. panta 1. punktu personām, kam ir pagaidu aizsardzība un kas ir jaunākas par 18 gadiem, dalībvalstis nodrošina izglītību ar tādiem pašiem nosacījumiem kā attiecīgās dalībvalsts pilsoņiem un ES pilsoņiem. Dalībvalstis var paredzēt, ka šāds nodrošinājums jāattiecinā tikai uz valsts izglītības sistēmu. Komisija uzskata, ka tas pats attiecas uz nepilngadīgajiem, kas saņem pienācīgu aizsardzību saskaņā ar valsts tiesību aktiem, kas minēta Padomes lēmuma 2. panta 2. punktā. Vajadzības gadījumā ņem vērā dokumentus, kas apliecina Ukrainā sasniegto izglītības līmeni (piemēram, vidusskolas absolvēšana, A1 līmenis angļu valodā utt.).

Komisija iesaka nodrošināt bērniem atbalsta pasākumus, piemēram, sagatavošanas nodarbības, lai atvieglotu viņu piekļuvi izglītības sistēmai un dalību tajā. Šādi atbalsta pasākumi ietver atbalstu uzņēmējas valsts valodas apguvei (vispārējā izglītībā vai sagatavošanas nodarbībās, kas ļauj ātri pāriet uz parasto izglītību), skolēnu kompetences līmeņa novērtēšanu, informācijas sniegšanu skolēniem un vecākiem par uzņēmēju valsti, psiholoģisku atbalstu un atbalstu skolotājiem un citiem izglītības speciālistiem, kas uzņem bēgļus.

Nepilngadīgajiem piekļuvi izglītībai nodrošina, cik drīz vien iespējams, kad ir skaidrs, ka viņi atbilst valsts tiesību aktos paredzētajiem pagaidu aizsardzības vai pienācīgas aizsardzības nosacījumiem, pat ja uzturēšanās atļaujas izsniegšanas procedūra vēl nav pabeigta. Atbilstību nosacījumiem var pierādīt, pamatojoties uz nepilngadīgo personu apliecinātajiem dokumentiem vai citiem oficiāliem dokumentiem, ko var iesniegt identitātes pierādīšanai.

Tāpat Komisija iesaka pēc iespējas ātrāk veicināt nepavadītu nepilngadīgo piekļuvi izglītībai, pat ja vēl turpinās procedūras aizbildņa/pārstāvja iecelšanai un tā aprūpes veida noteikšanai, uz kuru bērnam ir tiesības.

Dalībvalstīm būtu arī jāatbalsta piekļuve pirmsskolas izglītībai un aprūpei, kā arī profesionālajai apmācībai ar tādiem pašiem nosacījumiem kā saviem valstspiederīgajiem un citiem Savienības pilsoņiem. Sevišķi dalībvalstīs, kurās ir likumīgas tiesības uz pirmsskolas izglītību un aprūpi vai kurās dalība pirmsskolas izglītībā un aprūpē ir obligāta, to bērnu piekļuve pirmsskolas izglītībai un aprūpei, uz kuriem attiecas Padomes lēmums, būtu jānodrošina ar tādiem pašiem nosacījumiem kā uzņēmējas dalībvalsts valstspiederīgajiem.

2. TIESĪBAS BRĪVI PĀRVIETOTIES

Tiesības pārvietoties pirms uzturēšanās atļaujas izsniegšanas

Lai nodrošinātu sagatavotību dalībvalstīs, kurās personas, kam ir tiesības uz pagaidu aizsardzību vai pienācīgu aizsardzību saskaņā ar valsts tiesību aktiem, plāno izmantot savas tiesības, Komisija iesaka pirmo iecelšanas dalībvalstu iestādēm lūgt attiecīgajām personām, kuras vēlas pārcelties uz citu dalībvalsti, norādīt, uz kuru dalībvalsti tās dosies. Šo jautājumu mērķis ir iegūt priekšstatu par to personu skaitu, kuras plāno pārcelties uz konkrētām dalībvalstīm. Pirmajām iecelšanas dalībvalstīm būtu iegūtā informācija (to personu skaits, kuras, paredzams, pārcelsies uz dalībvalsti X, Y, Z) jāpaziņo anonīmi, izmantojot Plāna pārvaldības tīklu.

Ukrainas valstspiederīgajiem, kuriem ir biometriskās pases, vai citiem trešo valstu valstspiederīgajiem, uz kuriem neattiecas prasība par īstermiņa vīzu iecelšanai Savienībā, ir tiesības 90 dienas 180 dienu laikposmā brīvi pārvietoties Šengenas zonā pēc tam, kad viņi ir uzņemti tās teritorijā. Tāpēc viņi var ceļot uz dalībvalsti, kurā viņi vēlas izmantot tiesības, kas saistītas ar pagaidu aizsardzību, un pievienoties savai ģimenei un draugiem plašajos ukraiņu diasporas tīklos, kuri pašlaik pastāv visā Savienībā.

Attiecībā uz personām, kuras nav atbrīvotas no vīzas prasības (piemēram, tāpēc, ka tām nav biometriskās pases) un kurām nav dalībvalsts izsniegta īstermiņa vīza vai ilgtermiņa vīza, vai uzturēšanās atļauja, un kurām ir tiesības uz pagaidu aizsardzību vai pienācīgu aizsardzību saskaņā ar valsts tiesību aktiem, Komisija atgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 2001/55/EK 8. panta 3. punktu dalībvalstīm personām, kurām ir tiesības uz pagaidu aizsardzību vai pienācīgu aizsardzību saskaņā ar valsts tiesību aktiem, ir jānodrošina visas iespējas saņemt vajadzīgās vīzas, tostarp tranzīta vīzas, lai tās uzņemtu to teritorijā. Situācijas steidzamības dēļ formalitātes jāsamazina līdz minimumam. Ja persona plāno izmantot savas tiesības dalībvalstī, kas nav pirmā iecelšanas dalībvalsts, Komisija iesaka pirmajai iecelšanas dalībvalstij izsniegt vīzu robežšķērsošanas vietā (vai savā teritorijā, lai izvairītos no sastrēgumiem) uz

15 dienu termiņu (saskaņā ar Vīzu kodeksa 35. panta 3. punktu ⁽⁹⁾). Tādējādi attiecīgā persona varētu pārvietoties Šengenas zonā ⁽¹⁰⁾. Vīzas, kas izsniegtas pie robežām vai robežšķērsošanas vietas tuvumā, pamatojoties uz Vīzu kodeksa 35. pantu, un kas derīgas 15 dienas, vajadzības gadījumā vēlāk var pagarināt (sk. Vīzu kodeksa 33. pantu). Dati, kas attiecas uz šādas vīzas pieteikumu iesniegšanu un izsniegšanu, būtu jāreģistrē Vīzu informācijas sistēmā (VIS) saskaņā ar piemērojamiem noteikumiem ⁽¹¹⁾. Komisija iesaka vīzas izsniegt bez maksas vai to cenu samazināt līdz minimumam.

Ja persona, kurai ir tiesības uz pagaidu aizsardzību vai pienācīgu aizsardzību saskaņā ar valsts tiesību aktiem, ierodas pie tādas ES dalībvalsts robežas, kas Šengenas *acquis* nepiemēro pilnībā un tāpēc neizsniedz Šengenas vīzas, un ja tā vēlas pārcelties uz citu dalībvalsti, lai izmantotu savas tiesības, varētu paredzēt dažādas iespējas. Dalībvalstis, kas pilnībā piemēro Šengenas *acquis*, var izsniegt Šengenas vīzas savos konsulātos dalībvalstīs, kuras Šengenas *acquis* nepiemēro pilnībā. Tās varētu arī izsniegt Šengenas vīzas personām, kurām ir tiesības uz pagaidu aizsardzību vai pienācīgu aizsardzību saskaņā ar valsts tiesību aktiem, kad tās ierodas attiecīgajā dalībvalstī.

Saskaņā ar darbības pamatnostādņēm par ārējo robežu pārvaldību ⁽¹²⁾ Komisija iesaka dalībvalstīm nepiemērot finansiālus sodus pārvadātājiem, kuri pārvadā personas, kam ir tiesības uz pagaidu aizsardzību vai pienācīgu valsts līmeņa aizsardzību un kas ierodas no dalībvalsts, un kam nav vīzas, kura vajadzīga ieceļošanai galamērķa dalībvalstī. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka aviosabiedrības par to tiek informētas.

Vispārīgāk, ja attiecīgajai personai nav derīga ceļošanas dokumenta, Komisija iesaka paplašināt Direktīvas 2001/55/EK I pielikumā iekļautā pārsūtīšanas veidlapas parauga izmantošanu, kurā pirmā ieceļošanas dalībvalsts var norādīt dalībvalsti, uz kuru attiecīgā persona plāno ceļot, lai izmantotu tiesības, kas izriet no pagaidu aizsardzības.

Solidaritātes platformu var izmantot par pamatu, lai dalībvalstis koordinētu palīdzību attiecībā uz tādu personu pārsūtīšanu, kurām nav līdzekļu, lai ceļotu uz dalībvalsti, kurā tās vēlas saņemt pagaidu aizsardzību vai pienācīgu valsts līmeņa aizsardzību. Tomēr persondatu apmaiņa būtu jāveic, tikai izmantojot drošo *DubliNet Secure* kanālu.

Tiesības brīvi pārvietoties pēc uzturēšanās atļaujas izsniegšanas

Kad dalībvalsts ir izsniegusi uzturēšanās atļauju saskaņā ar Direktīvas 2001/55/EK 8. pantu, personai, kurai ir pagaidu aizsardzība, ir tiesības 90 dienas 180 dienu laikposmā ceļot uz citām dalībvalstīm, kas nav uzturēšanās atļauju izsniegusi dalībvalstīs. Ja šāda persona pēc tam pārceļas uz citu dalībvalsti, kur tā pagaidu aizsardzības ietvaros saņem citu uzturēšanās atļauju, saskaņā ar Direktīvas 2001/55/EK 15. panta 6. punktu un 26. panta 4. punktu pirmajai izsniegtajai uzturēšanās atļaujai un no tās izrietošajām tiesībām ir jābeidzas un tās ir jāatsauc.

Jāatzīmē, ka, lai atbalstītu dalībvalstis, kas ir galvenās ieceļošanas vietas pārvietotajām personām, kuras bēg no kara Ukrainā un uz kurām attiecas Padomes lēmums, un lai veicinātu visu dalībvalstu centienu līdzsvaru, dalībvalstis vienojās nepiemērot Direktīvas 2001/55/EK 11. pantu personām, kurām attiecīgajā dalībvalstī ir pagaidu aizsardzība saskaņā ar Padomes lēmumu un kuras ir pārcēlušās uz citu dalībvalsti bez atļaujas, ja vien dalībvalstis divpusēji nevienojas citādi ⁽¹³⁾.

⁽⁹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 810/2009 (2009. gada 13. jūlijs), ar ko izveido Kopienas Vīzu kodeksu (Vīzu kodekss) (OV L 243, 15.9.2009., 1. lpp.).

⁽¹⁰⁾ Tas attiecas tikai uz valstspiederīgajiem, uz kuriem pirms vīzas izsniegšanas neattiecas iepriekšēja apspriešanās ar citu dalībvalstu centrālajām iestādēm (Vīzu kodeksa 22. pants).

⁽¹¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 767/2008 (2008. gada 9. jūlijs) par Vīzu informācijas sistēmu (VIS) un datu apmaiņu starp dalībvalstīm saistībā ar īstermiņa vīzām (VIS Regula) (OV L 218, 13.8.2008., 60. lpp.).

⁽¹²⁾ Komisijas paziņojums – Operatīvās vadlīnijas ārējo robežu pārvaldībai ar mērķi atvieglināt robežšķērsošanu pie ES un Ukrainas robežām (OV C 104 I, 4.3.2022., 1. lpp.).

⁽¹³⁾ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6826-2022-ADD-1/lv/pdf>.

3. REĢISTRĀCIJA (PAGaidu AIZSARDZĪBAS DIREKTĪVAS 10. PANTS)

Saskaņā ar Direktīvas 2001/55/EK 10. pantu dalībvalstīm ir jāreģistrē to personu persondati (vārds, uzvārds, valstspiederība, dzimšanas datums un vieta, ģimenes stāvoklis un radniecība), kurām to teritorijā ir pagaidu aizsardzība. To darot (ja tas vēl nav izdarīts), dalībvalstīm, veicot pārbaudes un izmeklēšanas, būtu jāizmanto attiecīgās starptautiskās, ES un valstu datubāzes un jo īpaši jāiepazīstas ar brīdinājumiem par personām un ar dokumentiem Šengenas Informācijas sistēmā (SIS).

Saskaņā ar pašreizējo juridisko pamatu *Eurodac* vai citas ES lielapjoma IT sistēmas un datubāzes nevar izmantot pagaidu aizsardzības saņēmēju reģistrācijai. Tāpēc Komisija iesaka dalībvalstīm reģistrēt šīs personas savos ārvalstnieku valsts reģistros vai citos valsts reģistros, pilnībā ievērojot Vispārīgo datu aizsardzības regulu. Dalībvalstīm nebūtu jāreģistrē nekādi citi persondati, izņemot tos, uz kuriem attiecas Direktīvas 2001/55/EK II pielikums.

Tas, ka var izmantot tikai valstu datu bāzes, ierobežo spēju apmainīties ar informāciju, piemēram, lai izsekotu un atklātu, vai viena un tā pati persona izmanto tiesības, kas saistītas ar pagaidu aizsardzību, vairāk nekā vienā dalībvalstī. Komisija ar Eiropas Savienības Patvēruma aģentūras atbalstu ir gatava sadarboties ar dalībvalstīm, lai risinātu šo problēmu, piemēram, nodrošinot platformu informācijas apmaiņai.

Ja ar citām dalībvalstīm jāapmainās ar informāciju par konkrētām personām, kas reģistrētas saskaņā ar Direktīvas 2001/55/EK II pielikumu (piemēram, ģimenes atkalapvienošanās gadījumā vai tad, ja par konkrētu gadījumu nepieciešams veikt papildu pārbaudes), ar šiem datiem var apmainīties, izmantojot drošo kanālu Dublinet.

4. UZTURĒŠANĀS ATĻAUJA (PAGaidu AIZSARDZĪBAS DIREKTĪVAS 8. PANTS)

Saskaņā ar Direktīvas 2001/55/EK 8. panta 1. punktu dalībvalstīm personām, kurām ir pagaidu aizsardzība, uz aizsardzības laiku ir jānodrošina uzturēšanās atļauja un ir jāizsniedz atbilstīgi dokumenti vai citi līdzvērtīgi pierādījumi. Pagaidu aizsardzība, kas ieviesta ar Padomes lēmumu, ilgst vienu gadu no lēmuma stāšanās spēkā, t. i., no 2022. gada 4. marta līdz 2023. gada 4. martam, saskaņā ar Direktīvas 2001/55/EK 4. panta 1. punktu.

Uzturēšanās atļauja būtu dokuments, ar ko apliecina personas statusu citām iestādēm, piemēram, nodarbinātības birojiem un dienestiem, skolām, slimnīcām. Komisija vēlas uzsvērt, ka viena gada periods ir objektīvs, t. i., tas ilgst līdz 2023. gada 4. martam neatkarīgi no tā, kad uzturēšanās atļauja ir izsniegta. Tādējādi visu saskaņā ar Padomes lēmumu izdoto uzturēšanās atļauju beigu datums ir 2023. gada 4. marts saskaņā ar Direktīvas 2001/55/EK 4. panta 1. punktu.

Ja šajā laikposmā Padome pēc Komisijas priekšlikuma nepieņem lēmumu izbeigt pagaidu aizsardzību, to automātiski pagarina par sešiem mēnešiem, t. i., līdz 2023. gada 4. septembrim, un vēlreiz par sešiem mēnešiem, t. i., līdz 2024. gada 4. martam. Pienākums izsniegt/pagarināt uzturēšanās atļaujas attiektos arī uz šiem laikposmiem. Lai samazinātu administratīvo slogu, ko rada atļauju derīguma termiņa pagarināšana, dalībvalstis uzreiz var piešķirt uzturēšanās atļauju uz diviem gadiem, zinot, ka jebkurā brīdī pagaidu aizsardzība var beigties saskaņā ar Direktīvas 6. panta 1. punkta b) apakšpunktu. Ja dalībvalstis neizmanto šo iespēju, tām divas reizes būs jāatjauno uzturēšanās atļaujas uz sešiem mēnešiem.

No otras puses, ja Padome pēc Komisijas priekšlikuma saskaņā ar Direktīvas 2001/55/EK 6. panta 1. punkta b) apakšpunktu pieņem lēmumu izbeigt pagaidu aizsardzību pirms šiem datumiem, izsniegtās uzturēšanās atļaujas, kam ir tikai deklaratīvs raksturs (jo pats lēmums ir tiesību veidotājs), kļūtu nederīgas un būtu jāatsauc. Dalībvalstīm, izmantojot savas valsts procedūras un kanālus, būtu jāpublicē paziņojums, ka visas pagaidu aizsardzības uzturēšanās atļaujas konkrētajā datumā ir kļuvušas nederīgas.

Lai attiecīgā gadījumā piešķirtu tiesības, kas saistītas ar pagaidu aizsardzību vai pienācīgu aizsardzību saskaņā ar valsts tiesību aktiem, Komisija iesaka dalībvalstīm atvieglot bankas konta atvēršanu un piekļuvi attiecīgajiem pakalpojumiem, pamatojoties uz identifikācijas dokumentu vai līdzvērtīgu risinājumu identitātes noteikšanai, ko pieņēmušas dalībvalstis, un pierādījumu par ieceļošanu ES 2022. gada 24. februārī vai pēc tam, pat ja uzturēšanās atļaujas izsniegšanas procedūra vēl nav pabeigta.

Komisija stingri iesaka dalībvalstīm, pirms tās izsniedz uzturēšanās atļauju personām, kam ir pagaidu aizsardzība vai pienācīga aizsardzība saskaņā ar valsts tiesību aktiem, pārbaudes un izmeklēšanas laikā izmantot attiecīgās starptautiskās, ES un valstu datubāzes un jo īpaši iepazīties ar brīdinājumiem par personām un ar dokumentiem Šengenas Informācijas sistēmā (SIS).

Dalībvalstīm pēc iespējas drīz SIS būtu jāievada dati par kontrabandistiem, cilvēku tirgotājiem un citiem smagu noziegumu izdarītājiem vai viņu līdzdalībniekiem. Pārbaužu rezultāti ir atkarīgi no to datu kvalitātes, kurus ievadījušas dalībvalstis, kas izdod brīdinājumus. Tādēļ Komisija atgādina izdevējām dalībvalstīm iekļaut visus pieejamos attiecīgos datus. Sistēma ļauj izdevējām dalībvalstīm sasaistīt operatīvi savienotus brīdinājumus. Tāpēc izdevējas dalībvalstis tiek arī mudinātas pēc iespējas labāk izmantot visas SIS funkcijas. Turpmākajos mēnešos (2022. gadā) sāks darboties atjaunota SIS, un mēs sagaidām, ka dalībvalstis ātri īstēnos un arī pēc iespējas labāk izmantos jaunās funkcijas.

5. NEPAVADĪTI NEPILNGADĪGIE (PAGaidu aizsardzības Direktīvas 16. pants)

Kopš sākās Krievijas iebrukums Ukrainā, Eiropa ir piedzīvojusi vēl nepieredzētu solidaritātes vilni attiecībā uz personām, kas bēg no Ukrainas, jo īpaši bērniem. Eiropas ģimenes, privātpersonas un apvienības ir ceļojušas uz ES robežu ar Ukrainu, lai uzņemtu Ukrainas bērnus, kuru vecāki paliek Ukrainā.

Komisija vēlas uzsvērt, ka, piemērojot juridiskās garantijas, kas attiecas uz nepavadītiem nepilngadīgajiem un nošķirtiem bērniem, mērķis ir panākt pareizo līdzsvaru starp elastīguma pakāpi, kas vajadzīga, lai minētā solidaritāte varētu efektīvi darboties, un nepieciešamību nodrošināt, ka tiek ievērotas pamatgarantijas un aizsardzības pasākumi nepavadītiem bērniem un ka tiek pilnībā nodrošināta viņu aizsardzība.

Šī solidaritāte neskar dalībvalstu iestāžu pienākumu ievērot īpašās prasības, kas noteiktas Direktīvā 2001/55/EK, un ievērot Hartas 24. pantu, īstenojot minēto direktīvu un Padomes lēmumu. Saskaņā ar Direktīvas 2001/55/EK 16. panta 1. punktu dalībvalstīm pēc iespējas ātrāk jāieceļ aizbildņi/juridiskie pārstāvji nepavadītiem nepilngadīgajiem, kas saņem pagaidu aizsardzību to teritorijā, tostarp vajadzības gadījumā ieceļot pagaidu aizbildni līdz pastāvīgā aizbildņa iecelšanai vai nodrošinot, ka to pārstāv organizācija, kas ir atbildīga par nepilngadīgo aprūpi un labklājību, vai nodrošinot jebkādu citu atbilstīgu pārstāvību.

Pārstāvību var nodrošināt likumīgs aizbildnis, organizācija, kas atbild par nepilngadīgo aprūpi un labklājību, vai nodrošinot jebkādu citu atbilstīgu pārstāvību. Komisija uzskata, ka "atbilstīgai pārstāvībai" noteikti ir jābūt piemērotai nepilngadīgo īpašajām vajadzībām, t. i., jāspēj novērtēt bērna intereses un rīkoties to labā. Pārstāvību var nodrošināt tikai personas, par kurām nav reģistrētu iepriekšēju ar bērniem saistītu noziegumu ("drošības pārbaude").

Pēc iespējas ātrāk jānodrošina pārstāvība **pirmajā iecelšanas dalībvalstī**, nodrošinot, ka visās procedūrās, kurās, pieņemot lēmumu attiecībā uz bērnu, ir jāņem vērā bērna intereses, piedalās bērnu aizsardzības dienestu pārstāvis vai, vajadzības gadījumā, personas vai organizācijas, kas ieceltas rīkoties bērnu aizsardzības dienestu vārdā. Šis pārstāvis nav jāieceļ konkrēti attiecībā uz katru nepavadītu nepilngadīgo, pietiek ar to, ka tam tiek piešķirtas vispārējas pilnvaras vajadzības gadījumā palīdzēt nodrošināt, ka tiek ņemtas vērā nepavadītu nepilngadīgo intereses.

Attiecībā uz:

- (1) nepavadītiem nepilngadīgajiem, kas turpina ceļojumu uz citu dalībvalsti, lai atkalapvienotos ar ģimenes locekli Direktīvas 2001/55/EK 15. panta nozīmē, vai
- (2) nepavadītiem nepilngadīgajiem, kurus uzņēmušas neradniecīgas pazīstamas personas (kuras ceļoja kopā ar šiem nepilngadīgajiem jau ceļojuma iepriekšējā posmā), publiskas vai privātas organizācijas no citām dalībvalstīm, kurās tiem tiks sniegta aprūpe,

pirmajai iecelšanas dalībvalstij būtu vismaz jānodrošina, ka:

- (1) bērnu un pieaugušo, ar kuriem bērni turpina ceļojumu, identitāti, kā arī deklarēto galamērķa dalībvalsti kompetentās iestādes reģistrē pirmajā iecelšanas dalībvalstī saskaņā ar valsts tiesību aktiem, pirms bērns/bērni un pavadošie pieaugušie turpina ceļojumu;
- (2) minētās reģistrācijas laikā tiek ieviestas un īstēnotas ātras pārbaudes, lai novērstu un atklātu iespējamus ļaunprātīgas izmantošanas vai cilvēku tirdzniecības gadījumus vai risku; gadījumos, kad ir aizdomas par cilvēku tirdzniecību, dalībvalstīm Šengenas Informācijas sistēmā būtu jāizdod preventīvs brīdinājums;

(3) kā aprakstīts iepriekšējā punktā, iepriekš minētās reģistrācijas brīdī klāt ir bērnu aizsardzības dienestu pārstāvis.

Dalībvalstīm pēc iespējas drīz būtu jāsāk procedūras to ģimenes locekļu Direktīvas 2001/55/EK 15. panta nozīmē identificēšanai, kuri, iespējams, dzīvo citās ES dalībvalstīs, un gadījumos, kad viņi ir identificēti, tām pēc iespējas drīz būtu jāsāk procedūras atkalapvienošanai ar ģimenes locekļiem.

Nepavadīti nepilngadīgie, kuriem ir citā dalībvalstī dzīvojoši ģimenes locekļi, kas arī ir pagaidu aizsardzības saņēmēji, būtu atkal jāapvieno ar šiem ģimenes locekļiem saskaņā ar Direktīvas 2011/95/EK 15. un 26. pantā paredzētajiem noteikumiem, ņemot vērā bērnu viedokli atbilstīgi viņu vecumam un briedumam un ar noteikumu, ka tas ir viņu interesēs. Nepavadītus nepilngadīgos, kam ir ģimenes locekļi, kuri dzīvo citā dalībvalstī saskaņā ar citu tiesisko regulējumu, var atkalapvienot arī ar viņiem, attiecīgā gadījumā ievērojot citus Savienības tiesību instrumentus (piemēram, Direktīvu 2003/86/EK, Direktīvu 2004/38/EK, Regulu (ES) 604/2013) vai pamatojoties uz valsts tiesību aktiem. Ģimenes atkalapvienošanās procedūras būtu jāpiemēro, neskarot attiecīgo bērnu ģimenes locekļu iespējas ierasties viņiem pakalā pirmās ieceļošanas dalībvalstī vai citus pasākumus, par kuriem panākta vienošanās Solidaritātes platformā.

Galamērķa dalībvalstīm Komisija iesaka izveidot ātru procedūru tādu nepavadītu bērnu reģistrēšanai, kas apmetas uz dzīvi to teritorijā, un pēc iespējas drīz sākt procedūras aizbildņa / juridiskā pārstāvja iecelšanai un bērnu nodošanai aprūpē, kā paredzēts valsts tiesību aktos – piemērojot valsts tiesību aktos paredzētās pārbaudes, kas ietver bērna interešu novērtējumu un pārliecināšanos, ka iesaistītajiem pieaugušajiem nav reģistrēti pret bērniem vērsti noziedzīgi nodarījumi.

Procedūras bērnu nodošanai aprūpē var būt nodalītas no procedūrām aizbildņa / juridisko pārstāvju iecelšanai tiem pašiem bērniem, kā paredzēts valsts tiesību aktos. Kā noteikts direktīvas 16. pantā, vajadzības gadījumā aizbildnību / juridisko pārstāvību var nodrošināt arī organizācija, kas ir atbildīga par nepilngadīgo aprūpi un labklājību, vai nodrošinot jebkādu citu atbilstīgu pārstāvību. Audžuģimenēm un kopienām/organizācijām, kuru aprūpē saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir nodoti nepavadīti nepilngadīgie, kam piešķirta pagaidu aizsardzība, par bērniem, kurus tās ir uzņēmušas, būtu jāsaņem arī uzņēmējas dalībvalsts tiesību aktos paredzētie ģimenes un atbalsta pabalsti.

Saskaņā ar Direktīvas 2001/55/EK 16. panta 2. punktu pagaidu aizsardzības laikā dalībvalstīm ir jānodrošina nepavadītu nepilngadīgo izvietošana kopā ar pieaugušiem radniekiem vai ievietošana audžuģimenē, vai izvietošana īpašos nepilngadīgajiem paredzētos izmitināšanas centros vai citā nepilngadīgajiem piemērotā izmitināšanas vietā. Tas attiecas gan uz pirmās ieceļošanas dalībvalsti, gan uz dalībvalstīm, uz kurām attiecīgā gadījumā tiktu pārsūtīti nepavadīti nepilngadīgie.

Dalībvalstīm ir jāveic visi vajadzīgie pasākumi, lai varētu veikt minēto izvietošanu vai ievietošanu. Tas nozīmē, ka ir jāņem vērā bērnu viedoklis atbilstīgi viņu vecumam un briedumam, kā arī jānodrošina, ka izvēlēta izvietošana vai ievietošana ir bērniem piemērota un ir viņu interesēs. Turklāt dalībvalstīm attiecīgā gadījumā nepavadīta(-u) nepilngadīgā(-o) izvietošanai vai ievietošanai ir jāsaņem attiecīgā(-o) pieaugušā(-o) piekrišana.

Pirmās ieceļošanas dalībvalstij šādiem nepavadītiem bērniem, kuri vienā no iepriekš aprakstītajām divām situācijām neturpina ceļojumu uz citu dalībvalsti, būtu ne tikai jāieceļ aizbildnis / juridiskais pārstāvis, bet arī jānodrošina, ka šiem bērniem pēc iespējas drīz ir nodrošināta piemērota izmitināšana⁽¹⁴⁾ (ja iespējams, prioritāte būtu jādod nevis aprūpei iestādē, bet gan tās alternatīvām, piemēram, ievietošanai audžuģimenē vai kopienā balstītai aprūpei, attiecībā uz pusaudžiem, kas vecāki par 16 gadiem, – daļēji neatkarīgai izmitināšanai utt.), piekļuve izglītībai un/vai profesionālajai apmācībai, veselības aprūpei (tai skaitā profilaktiskajai veselības aprūpei un garīgās veselības aprūpei) un psihosociāla palīdzība.

Nepavadīti bērni, kuri neturpina ceļojumu, jo viņi tikuši uzņemti vienā no iepriekš minētajām situācijām, saskaņā ar Direktīvas 2001/55/EK 26. pantu tomēr var tikt pārsūtīti uz dalībvalsti, kura tiek uzskatīta par vispiemērotāko bērna uzņemšanai, pamatojoties uz bērna interešu novērtējumu, kas jāveic pirmās ieceļošanas dalībvalstī.

⁽¹⁴⁾ Atsauce uz EUAA sniegtajiem norādījumiem par nepavadītu nepilngadīgo uzņemšanas nosacījumiem – <https://euaa.europa.eu/sites/default/files/Guidance-on%20reception-%20conditions-%20for-unaccompanied-children.pdf>.

Dalībvalstis tiek mudinātas sadarboties, lai atvieglotu informācijas un datu pārrobežu apmaiņu par nepavadītiem bērniem, kas pārvietojas vairākās ES jurisdikcijās.

Kā minēts iepriekš, mēs mudinām dalībvalstis veikt vajadzīgās pārbaudes un pēc iespējas labāk izmantot Šengenas Informācijas sistēmu. Tiklīdz sāks darboties atjauninātā SIS, tā sniegs iespēju ievadīt tajā ne tikai "reaģējošus" brīdinājumus par pazudušiem bērniem, bet arī "preventīvus" brīdinājumus par:

- nolaupīšanas riskam pakļautiem bērniem;
- bērniem, kuri varētu nelikumīgi tikt aizvesti uz citu valsti vai kuriem viņu pašu aizsardzības nolūkā ir jāliedz ceļot;
- neaizsargātiem pieaugušajiem, kuri varētu nelikumīgi tikt aizvesti uz citu valsti vai kuriem viņu pašu aizsardzības nolūkā ir jāliedz ceļot;
- informācijas vākšanu par personām vai priekšmetiem, pamatojoties uz izmeklēšanām (izmeklēšanas pārbaudēm), un
- nezināmām meklētām personām nolūkā tās identificēt, izmantojot smagu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas vietās iegūtus pirkstu nospiedumus.

6. CILVĒKU TIRDZNICĪBA

Direktīva 2011/36/ES ("ES direktīva par cilvēku tirdzniecības apkarošanu")⁽¹⁵⁾ un tiesību akti, ar kuriem to transponē dalībvalstu tiesību sistēmās, ir piemērojami no Ukrainas bēgošo personu situācijai, ja ir izpildīti minētajos juridiskajos instrumentos paredzētie nosacījumi. Valstu tiesību aktos, ar kuriem transponē ES Direktīvu par cilvēku tirdzniecības apkarošanu, ir iekļauti pasākumi, kuru mērķis ir mazināt jebkādas ar cilvēku tirdzniecību saistītas ekspluatācijas risku un pieprasījumu pēc šādas ekspluatācijas.

Lielākā daļa cilvēku, kas bēg no Ukrainas, ir sievietes un bērni. Cilvēku tirgotāji, it īpaši organizētās noziedzības grupējumi, galvenokārt seksuālas izmantošanas vai piespiedu darba nolūkā varētu izmantot šo sieviešu un bērnu neaizsargātību pret jebkādu ar cilvēku tirdzniecību saistītu ekspluatāciju. Dalībvalstis tiek stingri mudinātas ieviest atbilstīgus preventīvus pasākumus, kas vērsti tieši uz personām, kuras bēg no Ukrainas. Tie var ietvert informācijas sniegšanu par cilvēku tirdzniecības riskiem no Ukrainas bēgošajām personām saprotamā valodā un – nepavadītu bērnu gadījumā – bērniem draudzīgā un vecumam piemērotā veidā robežšķērsošanas vietās un izmitināšanas vietās, kā arī šādas informācijas sniegšanu kompetentajām iestādēm un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas ar šīm personām varētu sazināties. Šādi informācijai vajadzētu būt pieejamai arī tiešsaistē un ietvert neatliekamās palīdzības dienesta tālruņa līnijas numuru, pa kuru var sazināties vairākās valodās un kura sasniedzama 24 stundas diennaktī un 7 dienas nedēļā.

Ļoti svarīgi ir vairoto galveno speciālistu informētību, kuri varētu saskarties ar potenciālajiem cilvēku tirdzniecībā cietušajiem un uzņemtajiem kopienām. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš nepavadītiem nepilngadīgajiem, jo viņi savas situācijas dēļ ir vairāk neaizsargāti. Par cilvēku tirdzniecības riskiem un šādos gadījumos ievērojamajām procedūrām īpaši būtu jāinformē bērnu aprūpes iestādes (piemēram, bāreņu nami, skolas, audžuģimenes).

Saņemot atbilstošu apmācību un norādes, attiecīgās tiesībsardzības un robežu iestādes varētu pievērst uzmanību īpaši neaizsargātu no Ukrainas bēgošo personu kategorijām, lai novērstu cilvēku tirdzniecību un agrīnā posmā identificētu potenciālos cietušos. Identificēšanas centieniem būtu jāietver neatliekamās palīdzības līnijas, pa kurām var sazināties vairākās valodās un kuras ir sasniedzamas 24 stundas diennaktī un 7 dienas nedēļā, lai ziņotu kompetentajām iestādēm par gadījumiem un nosūtītu cietušos uz atbilstīgiem palīdzības, atbalsta un aizsardzības dienestiem.

Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka viņu mehānisms cietušo nosūtīšanai uz atbalsta dienestiem pilnībā darbojas, lai uzlabotu cilvēku tirdzniecībā cietušo agrīnu identificēšanu un palīdzības un atbalsta sniegšanu viņiem. Būtu jānodrošina, ka patvēruma, robežu, tiesībsardzības un tiesu iestādes sadarbojas gan savstarpēji, gan ar citām dalībvalstīm. Attiecīgā informācija par pārrobežu lietām būtu jādara zināma, izmantojot ES policijas un tiesu iestāžu sadarbības kanālus, tai skaitā Eiropolu un Eurojust.

Lai agrīni identificētu cietušos un sniegtu viņiem palīdzību un atbalstu, valstu iestādes tiek stingri mudinātas sadarboties ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Atklājot konkrētus cilvēku tirdzniecības gadījumus, būtu cietušajiem jānodrošina ES direktīvā par cilvēku tirdzniecības apkarošanu paredzētie palīdzības, atbalsta un aizsardzības pasākumi, tiklīdz iestādēm ir pamatots iemesls uzskatīt, ka persona, iespējams, ir tikusi izmantota, un

⁽¹⁵⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/36/ES (2011. gada 5. aprīlis) par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību, ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/629/TI (OV L 101, 15.4.2011., 1. lpp.).

neatkarīgi no cietušo vēlmes sadarboties kriminālizmeklēšanā, kriminālvajāšanā vai tiesas procesos. Tiem būtu jāietver vismaz tāds dzīves līmenis, kas cietušajiem var nodrošināt iztikas līdzekļus, garantējot viņiem pienācīgu un drošu izmitināšanu un materiālo palīdzību, kā arī nepieciešamo medicīnisko aprūpi, ieskaitot psiholoģisko palīdzību, konsultācijas un informāciju, un attiecīgā gadījumā arī rakstiskās un mutiskās tulkošanas pakalpojumus.

Gadījumos, kad cietušie ir bērni, pirmkārt jāņem vērā viņu intereses un viņiem būtu jāsaņem tūlītēja piekļuve palīdzībai, atbalstam un aizsardzībai. Turklāt dalībvalstīm ir jānodrošina ilgtspējīgi risinājumi nepavadītiem nepilngadīgajiem, kas balstīti uz viņu interesēm.

7. PIEKĻUVE PATVĒRUMA PROCEDŪRAI

Saskaņā ar Direktīvas 2001/55/EK 17. pantu personām, kurām ir pagaidu aizsardzība, ir tiesības jebkurā laikā sagatavot un iesniegt starptautiskās aizsardzības pieteikumu. Šajā gadījumā ir jāpiemēro patvēruma *acquis* paredzētie noteikumi, tai skaitā pieteikuma iesniedzēju reģistrācija *Eurodac*. Tas pats attiecas uz personām, kurām tiek piemērota pienācīga aizsardzība saskaņā ar valsts tiesību aktiem atbilstīgi Padomes lēmuma 2. panta 2. punktam.

Neskarot tiesības iesniegt starptautiskās aizsardzības pieteikumu, pagaidu aizsardzības saņēmējiem vajadzētu būt pārliecinātiem par to, kādas tiesības viņiem piešķir šis statuss.

Dalībvalstis var arī paredzēt, ka personām, kas lūdz starptautisko aizsardzību, viņu pieteikumu izskatīšanas laikā nevar sniegt pagaidu aizsardzību (Direktīvas 2001/55/EK 19. pants).

Tādēļ ir ļoti svarīgi, lai persona tiktu pilnībā informēta par dalībvalsts īstenoto praksi un tādējādi ļautu personai izlemt, vai tā papildus uzturēšanās atļaujai, kas apliecina, ka šai personai ir pagaidu aizsardzība, lūdz arī starptautisko aizsardzību.

Saskaņā ar Direktīvas 2001/55/EK 19. panta 2. punktu, ja persona, kam ir tiesības uz pagaidu aizsardzību vai pienācīgu aizsardzību saskaņā ar valsts tiesību aktiem, nolemj pieteikties uz starptautisko aizsardzību un ja tai pēc pieteikuma izskatīšanas netiek piešķirts bēgļa statuss vai alternatīvā aizsardzība, minētajai personai uz atlikušo aizsardzības laikposmu piešķir vai tā šajā laikposmā turpina piemērot pagaidu aizsardzību vai arī pienācīgu aizsardzību saskaņā ar valsts tiesību aktiem.

Ja starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšana nav pabeigta laikposmā, kurā tiek nodrošināta pagaidu aizsardzība vai pienācīga aizsardzība saskaņā ar valsts tiesību aktiem, tā, ievērojot Direktīvas 2001/55/EK 17. panta 2. punktu, būtu jāpabeidz pēc pagaidu aizsardzības beigām.

Dublinas III regulas piemērošana

Ja persona, kurai ir pagaidu aizsardzība vai pienācīga aizsardzība saskaņā ar valsts tiesību aktiem, iesniedz starptautiskās aizsardzības pieteikumu, par minētā pieteikuma izskatīšanu atbildīgā dalībvalsts jānosaka saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 604/2013⁽¹⁶⁾ ("Dublinas III regula"). Saskaņā ar minēto regulu atbildīgo dalībvalsti nosaka, pamatojoties uz objektīviem kritērijiem⁽¹⁷⁾, ko piemēro dažādiem scenārijiem, tai skaitā uzturēšanās atļauju izsniegšanai pagaidu aizsardzības nolūkā⁽¹⁸⁾.

Piemērojot Dublinas regulu, Komisija stingri iesaka dalībvalstīm ņemt vērā Padomes nostāju, kuru tā paudusi, pieņemot Padomes Īstenošanas lēmumu 2022/382, lai mazinātu spiedienu uz dalībvalstīm, kuras saskaras ar masveida ieceļošanu. Ņemot vērā, ka persona, kurai saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir tiesības uz pagaidu aizsardzību vai pienācīgu aizsardzību, savas tiesības var izmantot jebkurā dalībvalstī, ja minētā persona iesniedz starptautiskās aizsardzības pieteikumu, gadījumā, kad saskaņā ar Dublinas III regulā noteiktajiem atbildības noteikšanas kritērijiem⁽¹⁹⁾ atbildīga būtu dalībvalsts, kas saskaras ar masveida ieceļošanu, dalībvalsts, kurā iesniegts pieteikums, tiek stingri mudināta uzņemties atbildību par pieteikuma izskatīšanu saskaņā ar 17. panta 1. punktā paredzēto diskrecionāro klauzulu, lai mazinātu spiedienu uz minēto dalībvalsti.

⁽¹⁶⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 604/2013 (2013. gada 26. jūnijs), ar ko paredz kritērijus un mehānismus, lai noteiktu dalībvalsti, kura ir atbildīga par trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, kas iesniegts kādā no dalībvalstīm.

⁽¹⁷⁾ Objektīvie kritēriji hierarhiskā secībā ir šādi: ģimenes locekļu esība dalībvalstī, izsniegta vīza vai uzturēšanās atļauja, nelikumīga ieceļošana ES vai ieceļošana vīzu atcelšanas gadījumā. Ja neviens no šiem kritērijiem nav piemērojams, atbildīga ir pirmā dalībvalsts, kurā iesniegts pieteikums.

⁽¹⁸⁾ Regulas (ES) Nr. 604/2013 2. panta 1. punkts un 12. pants.

⁽¹⁹⁾ Minētās regulas 12.–15. pantā vai 3. panta 2. punkta pirmajā daļā noteiktie kritēriji.

Komisijas ierosinātajai pieejai būtu arī jāsamazina risks, ka vairākās dalībvalstīs tiek iesniegti vairāki pieteikumi, un tādējādi būtu jāsamazina slogs patvēruma sistēmām.

Attiecībā uz ģimenes atkalapvienošanu Komisija aicina dalībvalstis ātri sadarboties, lai nodrošinātu ģimenes locekļu ātru atkalapvienošanu.

8. REPATRIĀCIJAS PALĪDZĪBA

Saskaņā ar operatīvajām vadlīnijām ārējo robežu pārvaldībai ⁽²⁰⁾ Savienībai būtu jāuzņem visas personas, kas bēg no kara Ukrainā, tai skaitā tās, kurām, iespējams, nav tiesību uz pagaidu aizsardzību vai attiecīgā gadījumā pienācīgu aizsardzību saskaņā ar valsts tiesību aktiem.

Personas, kurām nav pagaidu aizsardzības vai attiecīgā gadījumā pienācīgas aizsardzības saskaņā ar valsts tiesību aktiem un kurām, pamatojoties uz Savienības vai valsts tiesību aktiem, nav tiesību uzturēties dalībvalstu teritorijā, varētu būt nepieciešams repatriēt uz viņu izcelsmes valsti.

Komisija iesaka dalībvalstīm saskaņā ar Atgriešanas direktīvas ⁽²¹⁾ 6. panta 4. punktu izsniegt valsts atļaujas, kas piešķir tiesības ierobežotu laiku uzturēties tajās humānu apsvērumu dēļ. Tādējādi tiktu nodrošināts, ka šādā situācijā esošām personām ir vieglāk piekļūt pamatpalīdzībai, tai skaitā izmitināšanai, sociālajai un veselības aprūpei, līdz viņu repatriācijai.

Lai gan savu Eiropas Savienībā iestrēgušo pilsoņu droša repatriācija pirmkārt ir jānodrošina izcelsmes trešām valstīm, dalībvalstīm būtu jāsadarbjas ar šo valstu iestādēm, lai atvieglotu un atbalstītu repatriācijas operāciju organizēšanu. Citām dalībvalstīm un/vai Komisijai un Augstajam pārstāvim vajadzības gadījumā būtu jāsniedz konkrēta palīdzība, lai atvieglotu saziņu ar tādu konkrētu trešo valstu iestādēm, uz kurām tiks veikta repatriācija.

Dalībvalstīm būtu attiecīgajām personām jāsniedz atbalsts un palīdzība, proti, tām būtu jāveicina saziņa ar izcelsmes valsts kompetentajām konsulārajām iestādēm un vajadzības gadījumā finansiāli jāatbalsta repatriācija, kuru īsteno, izmantojot komercidojumus. Dalībvalstis repatriācijas lidojumus var organizēt kopīgi, arī ar Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūras (*Frontex*) operatīvo un loģistikas atbalstu. *Frontex* pēc attiecīgo dalībvalstu pieprasījuma var sniegt operatīvu atbalstu, piemēram, rezervēt vietas komercidojumos vai organizēt čarterreiskus, ja tas ir nepieciešams skaita dēļ.

9. INFORMĀCIJAS SNIEGŠANA DOKUMENTĀ / INFORMĀCIJAS LAPĀ (PAGAUDU AIZSARDZĪBAS DIREKTĪVAS 9. PANTS)

Saskaņā ar Direktīvas 2001/55/EK 9. pantu dalībvalstīm ir jānodrošina personām, kurām ir pagaidu aizsardzība, tām saprotamā valodā sagatavots informācijas dokuments / lapa, kurā ir skaidri izklāstīti attiecīgie noteikumi par pagaidu aizsardzību (piešķirtie pabalsti, no pagaidu aizsardzības izrietošās tiesības un pienākumi). Komisija ir publicējusi jautājumus un atbildes par Direktīvu 2001/55/EK šeit: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/eu-solidarity-ukraine_lv ; dalībvalstis to var izmantot, lai izpildītu informācijas sniegšanas pienākumu, ņemot vērā prasību attiecībā uz valodu. Lai atvieglotu piekļuvi informācijai, Komisija arī izstrādā noskenējamu kvadrāt kodu. Lai atvieglotu piekļuvi informācijai Komisija arī izstrādā noskenējamu kvadrāt kodu. Komisija mudina dalībvalstis veidot līdzīgas tīmekļa vietnes, kas pielāgotas valsts konteksta specīfikai un pēc tam tiktu savienotas ar Komisijas tīmekļa vietni, tādējādi izveidojot vienotu kontaktpunktu visām attiecīgajām personām. Attiecībā uz bērniem – atbilstīgi viņu vecumam un briedumam informācijai vajadzētu būt saprotamai arī viņiem.

Attiecībā uz pārsūtīšanu uz citu valsti – sadarbībā ar Komisiju un citām dalībvalstīm būtu jāizstrādā un jāsniedz konkrēta informācija, pirms personas piekrīt pārsūtīšanai.

10. INFORMĀCIJA, KAS JĀSNIEDZ PLĀNA PĀRVALDĪBAS TĪKLĀ

Lai nodrošinātu Padomes lēmuma pareizu īstenošanu un ievērojot Direktīvas 2001/55/EK 7. panta 2. punktu, 19. un 25. pantu, 26. panta 2. punktu, 27. panta 1. un 2. punktu, Komisija prasa dalībvalstīm plāna pārvaldības tīklā sniegt šādu informāciju:

- pagaidu aizsardzības attiecināšana uz citām pārvietoto personu kategorijām;
- vispārīgi pieprasījumi un uzņemšanas spēja attiecībā uz pārsūtīšanu;

⁽²⁰⁾ Komisijas paziņojums "Operatīvās vadlīnijas ārējo robežu pārvaldībai ar mērķi atvieglināt robežšķērsošanu pie ES un Ukrainas robežām", C(2022) 1404 final.

⁽²¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/115/EK (2008. gada 16. decembris) par kopīgiem standartiem un procedūrām dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi (OV L 348, 24.12.2008., 98. lpp.).

- dati par to personu skaitu, kurām ir pagaidu aizsardzība;
- to trešo valstu valstspiederīgo skaits, kuriem ir Ukrainas pastāvīgas uzturēšanās atļauja un pagaidu aizsardzība vai cita aizsardzība, un
- informācija par valsts normatīvajiem un administratīvajiem aktiem, kas attiecas uz pagaidu aizsardzības īstenošanu.

Dalībvalstis var arī sniegt informāciju par tādiem aspektiem attiecībā uz situāciju Ukrainā, kuri tieši attiecas uz personu pārvietošanos un viņu situāciju, par paredzamo tādu personu skaitu, kas vēl ieradīsies ES, situāciju uz robežas un pie tās, šķēršļiem raitai izceļošanai un pasākumiem tranzīta veicināšanai uz robežas, uzņemšanas situāciju un vajadzībām, par skaitļiem un procedūrām attiecībā uz nepavadītiem nepilngadīgajiem, par to trešo valstu valstspiederīgo situāciju, kuri nav ukraiņi, un saistītajām vajadzībām pēc palīdzības, divpusēja atbalsta sniegšanu citām dalībvalstīm, informāciju par to personu skaitu, kuras plāno doties uz citu dalībvalsti. No dalībvalstīm prasītās informācijas apjoms un veids tiks pielāgots mainīgajiem apstākļiem attiecībā uz Plāna pārvaldības tīklu.

Iegūtā informācija tiks izmantota arī Solidaritātes platformā un attiecīgā gadījumā integrētajā krīzes situāciju politiskajā reaģēšanā (IPCR).
